

Heves

Heves vármegye hazánk tiszán-ineni részének egyik vármegyéje volt, mely a Tisza jobb (s kis részben egészen 1950-ig a bal) partján helyezkedett el. Területe kisebb módosulásokkal a mai Heves megyének felel meg. Határai északon a történeti Nógrád és Borsod, keleten Borsod és Hajdú délen Jász-Nagykun-Szolnok, délnyugat felől Pest-Pilis-Solt vármegyék. Területe az 1891-es adat szerint 3878,35 km² volt.

Északi része hegyvidék, amely dél felé fokozatosan megy át az Alföld sík vidékébe. A vármegye déli része a Zagyva és a Tarna által feltöltött tökéletes síkság. Fő hegysége a Zagyva és a Tarna völgye között elhelyezkedő Mátra. Az Eger-patak völgyén túl emelkedő Bükk zömében már Borsod vármegye területére esik. Folyóvizei közül jelentősebbek a vármegye nyugati határát képező Zagyva, illetve a Tarna, amely Gömör vármegyében ered, a Mátra és a Bükk közötti dombvidéken végigfolyva összegyűjti a Mátrából lefutó kisebb patakokat (Tarnóca, Benepatak, Gyöngyös, Ágó-ér, Kígyós patak). A vármegye keleti részén az Eger és a Laskó patakok folynak. Heves vármegyének nevezetesebb állóvizei nincsenek, annál jelentősebb ásványokban gazdag forrásvizei, úgymint a parádi vas-timsós forrás, vasas és kénes savanyúvíz (*csevice*), a gyöngyösi vasgálicos timsós víz és az egri hévizek. Ásványkincsei közül a Mátrában előforduló színesérckész-

letek említhetők meg, melyek közül legjelentősebbek Recsk és Gyöngyösoroszi határában található rézérctelepek. Szarvaskő mellett a wehrlit nevű vasérc fordul elő, ezenkívül főleg az építőanyagipar alapjául szolgáló kőzetek.

Lakóinak száma 1891-ben 233 785 fő, a népsűrűség 6,3 fő/km² volt. Nemzetiségi összetételét nézve a legmagyarabb vármegyék közé tartozott: 96,6% magyar, 0,7% német, 0,5% szlovák.

A lakosság fő foglalkozása az őstermelés. A földművelés és az állattenyésztés a vármegye alföldi részein a lakosság kizárólagos kereseti forrása volt. Legjelentősebb mezőgazdasági termékei a dohánytermesztésről, Heves, Csány és Hatvan vidéke pedig a dinnyetermesztéséről szerzett országos hírnevet. A szőlőművelés a filoxéra pusztítása következtében csökkent, de Eger és környéke mind a mai napig az egyik leghíresebb történelmi borvidékünk.

Az ipar kevésbé jelentős. Nagyobb ipartelepek az 1890-es években: 1 bútorgyár (Eger), 1 cukorgyár (Hatvan), 6 *búzakeménytő-gyár* (Eger 1, Gyöngyös 5), 1 mezőgazdasági szeszgyár (Nádújfalu), 3 nagyobb és több mint 40 kisebb gőzmalom. Az üzleti élet élénkítésére szolgált 3 bank s 6 takarékpénztár, továbbá a Heves vármegyei gazdasági önszegélyező hitelszövetkezet.

Közlekedésének főere a MÁV budapest-kassai fővonala, amely a vármegyét hosszában szeli át, valamint az ebből kiinduló szárnyvonalak: a vámosgyörk-gyöngyösi, füzesabony-egri és a füzesabony-debreceni. Ezenkívül még megemlíthető a Mátra-vasút és a vármegye nyugati részét érintő Budapest-Ruttká vonal. Hajózás csak a Tiszán folyt.

Az a bizonyos kisördög lenyelt egy oldalt legutóbbi lapszámunk vármegye rovatából. A fatális hibáért a cikk újraközlésével kérünk elnézést Szerzőtől és a Kedves Olvasóktól. A Szerk.

Heves vármegye története

A honfoglalás előtt, mint a Kárpát-medence jelentős részében itt is avarok éltek. Az avarok emlékei az ún. csörsz-árkok, melyek két irányban futják végig a vármegye területét: Tisza–Jászberény–Kisköre; Csány–Erdőtelek–Füzesabony–Ároktő (Borsod vármegye). Általános vélemény az, hogy ezen árkokalások az avarok védelmi rendszerét képező gyűrűszerű sáncok maradványai.

A honfoglalás idején a magyarok Munkács felől Zemplénen és Borsodon át jöttek Heves területére. Velük együtt kun és besenyő törzsek is telepedtek itt meg. A kunok leszármazottai a Mátra alján élő palócok, a besenyők településterületére a mai Besenyőtelek és Dormánd helységnevek (Dormán egy besenyő törzsfő volt) utalnak.

Az államszervezés idején a későbbi történeti Heves vármegye (a hevesi és a patai főesperességek területe) valamint a Tisza bal partján lévő kemeji főesperesség alkotott egy királyi vármegyét. A vármegye igazgatási központja az Aba Sámuel által újjáépített Pata vára volt, melyet később Újvárnak ill. építetőjéről Abaújvárnak neveztek. Aba Sámuel építtette a vármegye első monostorát is Sáron (ma: Abasár). A XIII. század első felében a vármegye területén fekvő községeket hol Újvár, hol Abaújvár megyékben lévőknek említik az oklevelek, 1248-ban tűnik fel a Hevesújvár elnevezés.

1263-ban már a hevesi nemesi vármegye szerveződésének első jelével is találkozhatunk, mert öt vármegye összevont közgyűlésén külön említik Heves-Újvár megye nemeseit, de a hevesi ispán és négy szolgabírája által kiadott első oklevelet csak 1323-ból ismerjük. A kezdetben Heves-Újvár megye később csak Heves vármegye címen rendszerezett törvényhatóság közgyűléseit, s törvényszékeit a XIII. század után a mohácsi vészig állandóan Verpeléten tartotta, s a tiszti magisztrátust a fő- és alispánnal együtt négy szolgabíró kép-

viselte. 1498-tól találjuk feljegyezve az egri püspökök örökös főispáni tisztségét. Ez időtől a megyerendezési törvényig több mint három és fél évszázadon át a mindenkori egri püspök, majd érsek volt Heves vármegye örökös főispánja.

A mohácsi vész után vette kezdetét Hevesnek a viharos sorsa. A vármegye és az egri püspöki vár egészen 1540-ig Szapolyai János birtokterületéhez tartozott. Az ő halála után a vármegye meghódolt ugyan I. Ferdinándnak, de a Perényi Péter által megszállva tartott vár csak 1548-ban került teljesen a király kezébe. Perényi halálával Ferdinánd király megbízásából, s nevében Dobó István vette át a vár és a püspöki birtokok kezelését. 1548-tól rövid négy év alatt Dobó a várat úgy átalakította és felszerelte, hogy az 1552. szeptember 17-től október 19-ig tartó török támadást fényes győzelemmel verte vissza. Ezt követően Eger elestéig a védfallal körülvett város és vár politikai szerepe felértékelődött, hiszen nemcsak Heves hanem Külső-Szolnok és a Jászkun területek közigazgatásának is központja lett. A történelmi Külső-Szolnok vármegye területe 1552-ben Szolnok vára elestével török uralom alá került. A megye igazgatási és bíraskodási szervei elmenekültek. Mivel a török megszállás alá került területek visszaszerzéséről és az ottani uralom visszaállításáról sem a központi kormányzások, sem a vármegyék nemessége nem mondott le, így befolyását a török által meg nem szállt szomszédos vármegyék területéről próbálta érvényesíteni a megszállt területek lakossága felett. Ennek a törekvésnek törvénybeli kifejezése volt I. Miksa király 1569. évi III. dekrétumának 52. cikkelyében lefektetett parancsa, melyben törvényesíti, hogy „Külső-Szolnok vármegye részére Heves vármegye szolgáltatson igazságot”. A két vármegye jogi egyesítése továbbélt Eger törökök általi elfoglalása után

a hódoltság korában, s azt követően is egészen 1876-ig.

Eger elestével (1596) a vármegye hatósága előbb Rimaszombatra, majd a Nógrád vármegyei Fülek várába költözött. 1687-ig itt a török hódoltságtól mentes várban folytak a Szolnokkal egyesült vármegye közgyűlései, amikor is visszaköltözhetett Egerbe.

A hódoltság utáni visszatelepedés nehéz munkáját zavarta a felülkerekedett bécsi politika, mely az országot a töröktől visszafoglalt osztrák területként akarta bekebelezni. A Habsburg-uralkodóház elnyomó politikája érzékenyen érintette a hevesi nemességet, akik Telekessy István egri püspökkel és főispánnal az élen még 1703-ban csatlakoztak a Rákóczi-szabadságharchoz. Telekessy egészen 1710 októberéig Rákóczi híve volt, mikor is meghódolt Pálffy generális királyi hada előtt. A püspöki székben Telekessy utódai közül Barkóczy Ferenc és Eszterházy Károly említhetők meg. Az 1770–80-as években Eszterházy építtette az egri líceumot, amelyből terveivel ellentétben sohasem lett egyetem, de ma a róla elnevezett tanárképző főiskolának ad otthont.

Az 1830–40-es években Heves haladó szellemű nemessége a reformtörekvések támogatójává vált, szembekerülve az aulikus törekvésű Pyrker érsekkel. Az ellentét több esetben véres közgyűlési összeütközéseket idézett elő.

Nem véletlen tehát, hogy a megyei nemesség többsége örömmel fogadta az 1848-as eseményeket. 1848 áprilisában a megyében is megkezdődött a király által szentesített törvények végrehajtása. Képvilágban volt a polgári közigazgatás, elfogadták a jobbagyfelszabadítást. 1848 nyarán itt is létrejött a Nemzetőrség. 1849 februárjától a megye területe jelentős szerepet játszott a szabadságharc védelmi harcaiban. 1849. február 26–27-én Kápolna mellett történt a magyar honvédsereg súlyos veresége. 1849. március 30-án Egerben zajlott le a tavaszi

hadjárat utolsó előkészítő ülése, melyen Kosuth is részt vett. Április 2-án Hatvannál a magyar honvédség győzelmet aratott a császári csapatok fölött.

A szabadságharc bukása után is jelentős volt a megyei ellenállás (pl. szabadcsapatok szervezése a Mátrában). Az ellenállás az 1850-es évek végén az itáliai események hatására felerősödött, de eredményt nem tudott elérni.

Az 1860–61-es év rövid alkotmányossága alatt a vármegye a Határozati Párthoz csatlakozott.

A függetlenségre törekvő szellem az 1867-es kiegyezés után sem nyugodott. A kiegyezési törvény meghozatala után, mint az ország függetlenségét sértő törvény ellen tiltakozó határozatot hozott a vármegye, aminek az lett a következménye, hogy a központi hatalom királyi biztos kiküldésével egy évre felfüggesztette a megyei közigazgatást.

A dualizmus idején megindult a polgári fejlődés, fejlődésnek indult az ipar, a vármegyét bekapcsolták a vasúti közlekedésbe (lásd. korábban). Egy fontos közigazgatási eseményt lehet még a korszakból megemlíteni: az 1876. évi 33. tc. Heves területéről leválasztotta a korábbi Külső-Szolnok vármegyét, amelyből létrejött az önálló Jász-Nagykun-Szolnok megye.

Az első és a második világháború idején különösen fontos események a vármegye területén nem történtek.

Az 1950-es közigazgatási reform közvetlenül érintette a megye területét. Ekkor csatolták el a tisztántúli területeket (tiszafüredi járás) Szolnok megyéhez, és a pásztoói járást Nógrád megyéhez. Nógrád és Borsod megyéktől pedig néhány falut Heveshez csatoltak. Így alakult ki a mai Heves megye, melynek további története már meghaladja e szerény ismertetés tárgykeretét.

MOLNÁR ZSOLT

Komárom

A Trianon előtti Komárom vármegye területe 2825 km² volt, kelet felől Esztergom, Pest-Pilis-Solt-Kiskun, nyugatról Győr, dél felől Veszprém és Fejér, míg északról Pozsony, Nyitra és Bors vármegyék vették körül. A vármegye területét 60 km hosszúságban metszi ketté a Duna, melybe a megye földjén ömlik bele a Vág-Duna, a Nyitra folyó és a Zsitva. Komárom megye csallóközi része, nemkülönben a már említett három folyó – Vág, Nyitra, Zsitva – alsó szakaszainak kiszélesedett völgye adja a komáromi síkságot. Legnagyobb ezek között az Öreg Duna, Vág-Duna, azaz felsőbb szakaszában érsekújvári Dunaág által befogott Csallóköz. Ennek az óriási szigetnek Komárom város, Csicsó és Alsónyárasd községektől határolt részét, kb. 650 km² területét foglalja magába Komárom vármegye. Hegységei közül elsősorban a Vértes hegység említendő, melynek legmagasabb csúcsa a 481 méter magas Körtvélyes tető, ezenkívül itt fekszik még a barnaszénben gazdag tatai hegység és a kőbányákban gazdag Gerecse-hegység.

A vármegye sem területileg nem oly nagy kiterjedésű, sem térszínileg nem mutat olyan óriási ellentéteket, hogy időjárás tekintetében róla, mint földrajzi egységről beszéljünk; éghajlata nagyjából hozzásimul a környezetéhez: a Kisalföldéhez és a Dunántúl északi és nyugati részéhez. A megye éghajlata kellemesen mérsékelt, az évi középhőmérsékletet figyelembe véve a tatai és ógyallai megfigyelő állomások közti differencia 0,5 °C.

A Trianon előtti megye termőterülete 265 649 ha volt. A mindenkor bőségesen termő föld fő terményei a búza, árpa, zab, rozs,

cukorrépa, kender mind elsőrangú minőségűek. A vármegye állattenyésztése előkelő helyen áll az országban, Európa hírének a bálolnai és kisbéri állami ménesek.

Az egykori sértetlen vármegye lakosainak száma 160 028, ebből Komáromban 20 000 fő élt. A megye 91 községe négy járásba volt beosztva, ezek pedig a következők voltak: Csallóközi járás, Gesztesi járás, Tatai járás,

Udvardi járás. Ha a lakosság nemzeti-ségi összetételét nézzük:

	1900	1910
Magyar	138 758	58 549
Német	11 205	11 269
Tót	8 643	7 337
Oláh	41	459
Rutén	9	66
Horvát	84	189
Szerb	6	21
Egyéb	1 282	1 623
<i>Összesen</i>	<i>160 028</i>	<i>179 513</i>

Komárom vármegye már az rómaiak előtti kor egyik legműveltebb népét, a keltákat is magához vonzotta. A megye déli területén az azalok, keleten a Rába környékén pedig az araviszok telepedtek le. Kelta kultúra emlékei kerültek elő a Duna bal partján Komáromban, valamint Izsán és átellenben a Duna jobb partján, ahol a kelta település helyén létesült a római légió tábor és város Brigetio, miután időszámításunk első századában Traiánus császár itt helyezte el az első segédlegiót. A Duna innenső partján Izsánál épült erőd Marcus Aurelius 169-es kvádok elleni háborúja idejéből való. Marcus Aurelius Brigetiot újraépítvén, hogy kitüntesse a várost, 179 táján municipiális szervezetet adott neki, mint municipium azonban csak korlátozott községi szervezetet nyert. Brigetio a III. században virágzott leginkább, a legtöbb fel-

iratos emlék e korból való. A római világbirodalom hanyatlásával, kezdetét veszi a népvándorlás. A hunok által nyugat felé űzött gótok 378 után előzönlük Pannóniát, valószínűleg ekkor pusztul el Brigetio is.

Az V. századi hun betörés és a vármegye területén letelepedett szarmaták után megfordultak itt a gótok is, kiknek helyébe rövid időre a longobárdok telepedtek. Őket Alboin 568-ban Itáliába vezette, így az 567-ben kötött szövetség értelmében Pannónia az avarok birtokába jutott. Bonfini szerint a Nagy Károly által megvert avarok a Csallóközben kerestek menedéket, Bél Mátyás szerint e feltevést támogatják a Csallóköz földalkotmányai is, melyeket a nép tatárülésnek nevez. Szerinte ezek avargyűri maradványok.

A frankok által elűdözött avarok helyébe szlávok települtek, fennmaradt okleveles emlékeink szerint Bánhidán, Majkon és Tatán szlávok laktak. A Tata melletti Tóvárosnak a XIII–XIV. századbeli oklevelek szerint *Villa slavomicalis* volt a neve. A IX. század közepén némileg függetlenítették magukat a Rábától Dunáig és Balatonig terjedő területen, melybe a történelmi Komárom vármegye is belesik és a Morva Birodalomhoz csatolták. A birodalom 894-ig Szvatopluk haláláig állt fenn, az elgyengült népet könnyű szerrel igazta le a 895-ben beözönlő magyarság.

A magyarság már korán letelepedett a vármegyében, amelyet az ősi magyar neveket megőrző Ete, Kamocsa, Kürt, Megyer, Ócsa, Szemere stb. szállásbirtokok nevei is igazolnak. Szabolcs vezéren kívül az Igmánd nemzetség a mai Igmánd falu tájékán, a kumai magyarságból származó Koppánok a Csallóközben telepedtek le, de helyet talált itt a Csák, a Szemere, Szák és a Miskolc nemzetség is – ez utóbbi Tata környékén. A Vág-Duna torkolatának vidékén a X. század folyamán Ketel nemzetségtől és népe telepedett meg, s a Vág-Duna és Duna összefolyásánál alakította ki szálláshelyét, melyet fia,

Alaptolma megerősített. A nemzetségtől így létrejött vára az államszervezéskor Komárom vármegye székhelye lett. Komárom vármegye az I. Szent István által alapított első vármegyék egyike.

A vármegyei szervezet kezdetben teljesen királyi volt, élén a várispán (*comes*) állt. A várszervezethez tartozó várnépnek több rendjét ismerjük, akik közül a legtöbb kiváltsággal a szent király jobbágyai rendelkeztek. A komáromi várszervezet egészen a XIV. századig fennállott. A mai vármegyei formát IV. Béla szervezte meg. Komárom megye XIII. századi alakja körülbelül megegyezett a Trianon előtti megye területével. A vármegye legfontosabb helysége a középkorban a régi Komárom volt. Komáromot IV. Béla 1265-ben, Károly Róbert 1331-ben, V. László pedig – aki itt született – számtalan kiváltságlevéllel ajándékozta meg. A megyében a komáromi váron kívül Tatán, Gesztesen, Oroszlánkőn, Perbetén és Vitámon voltak várak.

Szent István uralma alatt többször zavarták meg a megyét idegenek, például Boleszlav, aki 1010 és 1018-as években egészen a Dunáig akarta terjeszteni birodalmát. A szent király halálát követően trónviszály dúlt az országban, ez időkből örzi III. Henrik seregeinek elhajigált fegyvereinek emlékét még ma is a Vértes hegység neve.

Az elkövetkező évszázadok királyainak kereszténység megerősítéséért folytatott erőfeszítései után a XIII. század tett először próbára bennünket az „Európa védőbástyája” szerepben. A megye népe a Csallóközbe menekült a tatárdúlás elől. A tatárok távozása után IV. Béla elsősorban várak építését tűzte ki célul. Komárom megyében Walter comest bízta meg az erődítési munkálatokkal. Komárom első jelentős, korabeli városokat megillető szabadalmait 1265. április 1-jén kapta IV. Béla királytól – oklevelével Walternek adományozta Komáromot földjeivel, kaszállási, halászati és egyéb

jogaival, a város lakosainak olyan jogokat biztosított, mint amilyenekkel Buda polgárai bírtak.

A vegyesházból való királyok alatt sem lett békésebb a vármegye élete. 1312. június 15. után szabadult meg Felvidék és Komárom vármegye az őt sanyargató Csák Máté uralma alól. Károly Róbert a sokat hányatott Komáromot 1331-ben egy szabadalom levéllel a tárnoki városok sorába emelte. A megye Anjou Károly uralkodása alatt fellendült.

Luxemburgi Zsigmond gyakran megfordult Tatán és Neszmélyen. 1424-ben Erik skandináv királyt és Mánuel bizánci császárt is vendégül látta Tatán. Az utána következő Habsburg Albert kapcsolata végzetesnek bizonyult a megyével, ugyanis 1439. október 27-én Neszmélyen halt meg. Míg a rendek Krakóban királlyá választották Jagelló I. Ulászlót, addig Komáromban megszületett Albert utóda, V. László, kinek számára ide csempészte be a Szent Koronát Kottaner Ilo-na udvarhölgy.

A reneszánsz király Hunyadi Mátyásnak Komáromban világhírű gyümölcsöse volt, melyet „Aranykertnek” neveztek. 1490 elején Mátyás Komáromot, Tatát és Visegrádot fiának Corvin Jánosnak ajándékozta.

A mohácsi vészt követő trónviszályban Komárom és Tata I. Ferdinánd mellé állt. A török seregek 1529-ben léptek először a vármegye földjére, megszállva Tatát, Gesztest és Vitán várát. Ettől fogva Komárom lett a magyar-török hadműveletek központja. Az 1606-os bécsi béke után alig enyhült a török nyomás máris újabb sérelmek érték a megyét azáltal, hogy II. Mátyás idegen nemzetiségű kapitányokat állított Tata és Komárom élére.

A Rákóczi szabadságharc ideje alatt a megye népe Esterházy Antal főispán vezetése alatt nagy számban csatlakozott II. Rákóczi Ferenc seregéhez. A Komárom megyében folyó harcoknak különösen Vak Bottyán ge-

nerális volt a hőse, aki komáromi legényekből álló huszárezredével – mely mindig a megye területén táborozott – számtalan győzelmet aratott. 1705-ben a híres dunántúli hadjáratnak és a labanc–kuruc csapatok hadmozdulatainak lassan Komárom megye lett a kiindulópontja, ahol különösen Tata, Igmánd, Szőny, Neszmély játszottak fontos szerepet. Mária Terézia és fiának uralkodása alatt a várost több súlyos csapás érte, 1763-ban földrengés, 1767-ben tűzvész, 1783-ban ismét földrengés sújtotta a várost.

A napóleoni háborúk alatt a vesztes győri csata után Ácsnál is megütköztek a nemesi felkelők egy francia előőrssel, ahonnan a franciák visszavonultak. A főhadiszállás ekkor már Komáromban volt, kilenc zászlóalj gyalogság és huszonnégy lovasosztagnak állomásozott itt. A szerencsétlen wagrami csata (1809) után Komárom lett a monarchia központja. Az 1809-es schönbrunni békét, mellyel Ausztria szárazföldi állammá válik, I. Ferenc Tatán írta alá.

Komárom vármegye a magyar szabadságharcban igen fontos szerepet töltött be, mikor máshol már minden elveszett, itt még akkor is piros-fehér-zöld zászló lobogott! Komárom lelkes közönsége egyhangú lelkesedéssel szavazta meg 1848. augusztus 24-i közgyűlésén a haza védelmét szolgáló 190 000 forintot és a több mint 2000 főnyi önkéntes sereget, melynek főparancsnoka Kosztolányi Móric, őrnagyai pedig gróf Esterházy Pál és Csúzy János.

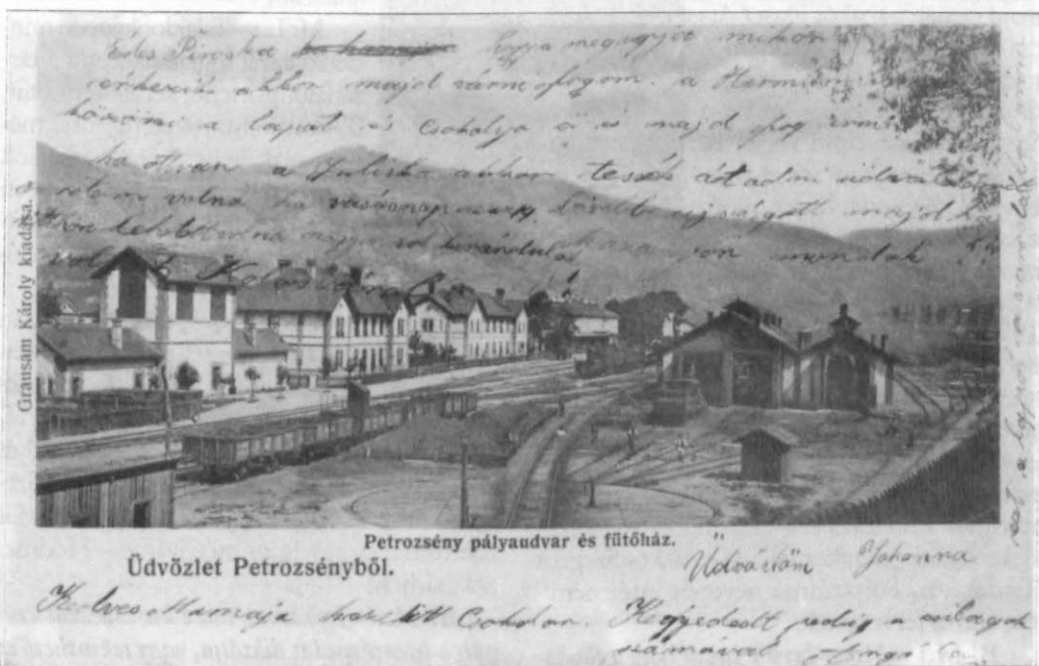
1848. december 16-án Guyon nagyszombati vereségét követően Komáromba húzódott vissza, Görgey pedig a 2. osztrák hadtest elől hátrált a Vértesig 1848. december 18-án. 1848. december 28-án Bábolna mellett Görgey és Windisgrätz csapatainak ütközete magyar vereséggel végződött. Az osztrákok megszállva tartották a megyét és Komárom várát is ostrom alatt tartották március 19-től április 22-ig, mely csak Damjanich seregeinek 1849. április 19-i győzelme után

szabadult fel. Nevezetes események helye volt Ács, Kisigmánd és Ószőny tájéka is, július 2-án, 11-én és augusztus 3-án itt arattak diadalt Komárom várvédői. Komárom várát Görgey távozása után Klapka György védte a Kászonyi és Aschermann hadtestekkel, valamint 310 nehézágyúval. Az erősséget 1849. október 4-én adta át Klapka az osztrákoknak, ezzel a magyar szabadságharc utolsó védőbástyája is az ellenség kezére került.

Az első világháború utáni időszak, a trianoni békeszerződés, 1920. június 4-e fájdal-

masan érintette Komárom vármegyét is. A diktátum Csehszlovákiának juttatta a vármegye Dunától északra eső részét, azaz 1364 km²-nyi területet és annak 81 744 lakóját. Az anyaországon belül maradt 1443 km²-t 118 937 lakossal közigazgatásilag Esztergom vármegyével egyesítették, a székváros Esztergom lett.

PETHEŐ ATTILA

VOLT EGYSZER EGY MAGYAR VASÚT

II. A RÉTEZÁT HEGYSÉG KELETI RÉSZÉBEN EURÓPA EGYIK LEGGAZDAGABB BARNAKÖSZÉNVAGYONA REJTŐZKÖDÖTT. EZ INDKOLTA, HOGY AZ ELSŐ ERDÉLYI VASÚT MÁR MÁS FÉL ÉVVEL FŐVONALA 1868-AS MEGNYITÁSA UTÁN EGY 80 KILOMÉTERES SZÁRNYVONAL ÉPÍTÉSÉT VÁLLALTA PETROZSÉNYBE. ENNEK ÁLLOMÁSÁT LÁTJUK EGY KÉPESLAPON AZ 1900-AS ÉVEK ELEJÉN. A ZSIL-VÖLGYI VASÚT GAZDASÁGI JELENTŐSÉGÉT MUTATJA, HOGY A VILÁGHÁBORÚ ELŐTT A MÁV A VONAL VILLAMOSÍTÁSÁT TERVEZTE (MÁTHÉ ZOLTÁN GYŰJTEMÉNYÉBŐL)